

ПАВЛО ТУТКОВСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ ДОСЛІДНИК ВОЛИНИ

Україна має багато відомих людей, якими може пишатися, тому що вони зробили значний внесок в її розвиток. Одні займаються краєзнавством, інші мовознавством, туризмознавством, але також є ті, що досліджують рідний край.

Павло Аполлонович Тутковський – український геолог, географ і педагог. Один з основоположників геології й географії України, дійсний член Української академії наук та Наукового товариства імені Шевченка.

Народився 1 березня 1858 року в селищі Липовці (теперішня Вінницька область) в родині службовця. Дитинство Павла та інших дітей пройшло під сильним впливом матері – жінки високої культури, музично обдарованої.

По закінченні навчання був рекомендований на кафедру геології та мінералогії з метою підготовки до професорського звання. Через рік його призначають консерватором мінералогічного і геополітичного кабінету, де він працював з 1884 до 1895 року. Це дало змогу утримувати свою велику сім'ю, допомагати батькові матеріально. Тринадцять років в університеті не пройшли марно. Павло Аполлонович сформувався як спеціаліст. За дорученням Київського товариства природознавців Тутковський з 1884 до 1902 року проводить геологічні дослідження практично всіх губерній України. Він захоплюється вивченням викопної мікрофауни і вперше в Російській імперії друкує близько 20 оригінальних праць з цього питання. Водночас він вивчає підземні води України і 1895 року подає свій проект водопостачання Києва. Саме завдяки йому Київ став одним з перших європейських міст, що забезпечило себе артезіанською водою. 1883 року Тутковського обирають почесним членом Київського товариства природознавців.

У 1904 році Павло Тутковський прийняв пропозицію куратора Київського навчального округу і став інспектором народних училищ Луцького повіту Волинської губернії. В Луцьку науковець продовжує польові роботи, розпочаті ще 1900 року, як позаштатний працівник геологічного комітету. Тутковський проводив геологічні дослідження вздовж залізниці Київ – Ковель, що тоді проектувалася. В 1909 році він з усією родиною переїздить до Житомира, куди його призначили директором народних училищ Волинської губернії. Будучи інспектором, Павло Аполлонович багато мандрував і спостерігав природу улюбленої Волині. В Житомирі він прожив дев'ять років. І цей період його життя був пов'язаний з Товариством дослідників Волині. Найпродуктивнішими для П. Тутковського були 1906–1915 роки, коли він багато працював у Товаристві. З 1909 року Товариство дослідників Волині регулярно публікувало його праці. 2 жовтня 1910 року Товариство обрало Павла Тутковського віце-головою, тобто фактичним керівником. Особливе місце в колі географічних інтересів географа посідала унікальна пам'ятка поліської природи – Словечансько-Овруцький кряж. Цій темі була присвячена його праця «Словечансько-Овруцький кряж та узбережжя річки Словечни». Монографічні праці стосуються переважно Волині й Полісся, зокрема «Краткий географический очерк истории центрального и южного Полесья», «Зональность ландшафтов и почв в Волынской губернии».

Павло Тутковський – засновник четвертинної геології в Україні. Четвертинні відклади в другій половині XIX ст. мало вивчалися. На північній Волині науковцеві вдалося зібрати багато фактів для характеристики передльодовикових, льодовикових і післяльодовикових відкладів та лесових товщ. Вони стали фундаментом для ряду гіпотез і теоретичних побудов щодо особливостей четвертинного періоду в Україні і в Європі. На цьому емпіричному матеріалі виникли його узагальнення про причини великого плейстоценового зледеніння, викопних пустель Північної півкулі, походження лесу і неолітичної культури, класифікації ландшафтів України. Великий внесок зробив П. А. Тутковський у розробку природничої бібліографії та української наукової термінології. Він підготував і видав численні покажчики літератури з геології та фізичної географії центрального і південного Полісся, медицини, гігієни, санітарії, бальнеології курортів та народної медицини, української картографії, гідрогеології і сільського господарства.

Павло Аполлонович Тутковський був видатною і багатогранною людиною. Він безмежно любив рідну землю, і ця любов, зрештою, стала причиною його майже повного забуття в роки тоталітаризму. Наприкінці 1920-х рр. вченому прикріпили ярлик «націоналіста», крамольного вченого не раз викликали в ДПУ. З червня 1930 року науковець помер. Завдяки таким особистостям наша країна має, що показати світу, а також розвивається туризм в нашій країні, люди мають можливість подорожувати та дізнаватися більше про Україну та її дестинації.